

Kirjallinen kysymys KK 659/2018 vp

Silvia Modig vas

Kirjallinen kysymys matalan kynnyksen työtoiminnan kohtelusta aktiivimallissa

Eduskunnan puhemiehelle

Erilaiset matalan kynnyksen palvelut ovat palveluita, joissa asiakkaan kynnys hakeutua palvelun piiriin on pyritty saamaan matalaksi alentamalla asiakkaalta vaadittavia edellytyksiä palveluun hakeutumisessa. Matalan kynnyksen palveluilla pyritään saavuttamaan asiakkaita, jotka ovat jääneet syystä tai toisesta palvelujärjestelmän ulkopuolelle. Matalan kynnyksen palveluilla voidaan lisätä sosiaalista osallisuutta erityisesti huono-osaisten asiakkaiden parissa.

A-klinikkasäätiön koordinoima kolmivuotinen Opioidikorvaushoidossa olevien sosiaalisen osallisuuden vahvistamisen kehittämishanke (OK-hanke) on viimeisimpänä osoittanut matalan kynnyksen työtoiminnan voiman.

Hankkeessa etsittiin korvaushoidossa oleville polkuja ja keinoja päästä takaisin yhteiskunnan tasavertaiseksi jäseneksi. Hankkeen loppuraportti käy läpi toimivia käytäntöjä muun muassa korvaushoidossa olevien henkilöiden opiskelu- ja työelämävalmiuksien kehittämiseksi.

Matalan kynnyksen työtoiminta osoittautui hankkeessa tärkeäksi keinoksi edesauttaa ihmisen osallisuutta. Yksi OK-hankkeen esiin nostamista hyvistä käytännöistä on Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy:n järjestämä matalan kynnyksen työtoiminta, joka osana opioidikorvaushoitoa ja asumisen tukea edistää toimintakykyä ja arjen hallintaa, tarjoaa konkreettista tekemistä päihteiden käytön sijaan ja ehkäisee asunnottomuuden uusiutumista.

Matalan kynnyksen työtoimintaa toteutetaan osana asiakkaan tarpeisiin vastaavaa sosiaalista kuntoutusta. Tavoitteena on saada asiakkaiden arkeen mielekäästä tekemistä, joka pohjautuu asiakkaiden omien tarpeiden kuulemiseen. Toiminnan asiakkaat ovat toivoneet saavansa "oikeaa tekemistä", jotta arkipäivät täyttyisivät mielekkäällä aktiviteetilla eikä tarvitsisi istua esimerkiksi kotona toimeettomana. Korvaushoidon asiakkaat työllistyvät huonosti, sillä asiakkaat kokevat, että heidät leimataan hyvin herkästi hoitostatuksensa takia.

Matalan kynnyksen työtoiminnan avulla voidaan vähentää kynnystä takaisin työ- ja opiskeluelämään. Työtoiminta mahdollistaa onnistumisen tunteen kokemuksia, itsetunnon kasvua ja tunteen "yhteiskuntakelpoisesta" kansalaisuudesta. Matalan kynnyksen työtoiminnan aikana asiakkaat löytävät piileviä voimavarojaan, joiden avulla heidän tulevaisuutensa visio kirkastuu.

Kirjallinen kysymys KK 659/2018 vp

Ongelmia hankkeen aikana aiheutti vuoden 2018 alusta voimaan tullut työttömyysturvan niin sanottu aktiivimalli, jossa matalan kynnyksen työtoiminnan muotoja ei työ- ja elinkeinotoimistojen tulkinnan mukaan tunnisteta matalan aktiivimallin edellyttämäksi aktiivisuudeksi. Toimintaan osallistuvat ovat kokeneet ymmärrettävästi kohtuuttomana sen, että heidän tekemäänsä työtä ei lasketa, ikään kuin sitä ei olisi olemassakaan. Toimeentulon lisäksi ongelmia aiheutti kokemus, että kun ihminen kerrankin on aktiivinen ja tekee jotain hyödyllistä, yhteiskunta ei näe sen arvoa.

Matalan kynnyksen työtoiminta on malliesimerkki siitä, miten ihminen osoittaa aktiivisuuttaan. Parhaimmillaan matalan kynnyksen työtoiminta on merkittävä askel kohti työelämää tai opiskelua. Työ- ja elinkeinotoimistoissa toiminta on kuitenkin tulkittu vapaaehtoistoiminnaksi.

Aktiivimalli on osoittautunut epäoikeudenmukaiseksi massaleikkuriksi, joka rankaisee ihmisiä työttömyyden tai sairauden perusteella, kasvattaa toimeentulotukimenoja ja aktivoinnin sijasta pahentaa sosiaaliturvajärjestelmän byrokraloukkuja. Aktiivimallin toisella tarkastelujaksolla viime vuoden heinä—syyskuussa 158 000 työtöntä ei onnistunut täyttämään aktiivisuusehtoja, minkä myötä heidän etuuttaan leikattiin. Ensimmäiseen tarkastelujaksoon verrattuna leikkuriin joutuneiden määrä kasvoi edelleen. Vain hieman yli 10 prosenttia niistä työttömistä, joiden työttömyysetuutta leikattiin ensimmäisen tarkastelujakson jälkeen, onnistui täyttämään aktiivisuusehdot toisella tarkastelujaksolla.

Aktiivisuusehdot ovat heikosti perustellut ja mielivaltaiset. On vaikea ymmärtää ajatusta, jonka mukaan työttömyysturvaa leikataan, jos työtön ei onnistu löytämään työtä. Kaikilla työttömillä ei myöskään ole samoja edellytyksiä työllistyä. Aktiivimalli rankaisee eniten niitä ryhmiä, joiden työllistyminen kestää keskimääräistä pidempään.

Aktiivimallin myötä työttömiä ohjataan hakeutumaan tiettyyn palveluun vain leikkauksen välttämiseksi, mikä johtaa palveluiden epätarkoituksenmukaiseen kohdentumiseen. Kun henkilöitä ohjataan vääränlaisiin palveluihin, osa jää tarvitsemiensa palveluiden ulkopuolelle ja palveluiden vaikuttavuus heikkenee. Samaan aikaan matalan kynnyksen työtoiminnan kaltaisia, saajiaan aidosti auttavia palveluita ei hyväksytä aktiivisuuden osoitukseksi.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miksi matalan kynnyksen työtoimintaa ei lasketa aktiivimallin edellyttämäksi aktiivisuudeksi ja

miten hallitus aikoo varmistaa, että aktiivimalli ei ole esteenä ihmisten aidolle aktiivisuudelle?

Helsingissä 19.2.2019

Silvia Modig vas